

Inleiding

Alles is anders...

We kunnen vanochtend niet in de kerk bij elkaar komen, maar we willen wel graag als gemeente samen zijn. Daarom zijn we, ieder vanuit ons eigen huis, in de geest verbonden met elkaar en bij elkaar en doen we wat we altijd doen: de lofzang gaande houden, bidden, een bijbelwoord horen. En dat is goed om te doen, juist in deze onzekere tijd. Ons vaste zondagsritueel...

Alles is anders...

Hadden we afgelopen maandag een andere Koningsdag dan alle jaren hiervoor, er werd met creativiteit en vrolijkheid toch een mooie dag van gemaakt.

En nu staan we aan de vooravond van 4 en 5 mei. Elk jaar kijken we terug, met verhalen, met getuigenissen, met films, naar die afschuwelijke tijd van bezetting, de gruwelijke Holocaust. En ook dit jaar herdenken we de doden, maar wat een stille herdenking op de Dam morgen... Gelukkig wel met de kranslegging, het gedicht van een scholier, de 4 mei voordracht in de Nieuwe kerk. De vaste rituelen die het herdenken vorm geven.

En wat een groot feest zou het dinsdag worden. 75 jaar bevrijding vieren...Geen Angela Merkel voor de 5 mei lezing. Ingetogen zal het zijn, dinsdag, maar wel: vieren van vrijheid.

Herdenken, gedenken, je de belangrijke dingen van het leven steeds weer te binnen brengen, omdat je er anders overheen leeft misschien: daarover gaat het vandaag.

Overweging

*Kom vanavond met verhalen
hoe de oorlog is verdwenen
en herhaal ze honderd malen:
alle malen zal ik wenen.*

De afgelopen week gingen deze regels vaak door mijn hoofd. Het zijn de laatste vier regels van het lange gedicht Vrede, van Leo Vroman. U kent het misschien.

Vroman vertelt in het gedicht over de verschrikkingen van de oorlog, hij ziet de beelden 's nachts nog steeds voor zich, beklemmend. Groot is zijn vreugde als de bevrijding komt. En steeds opnieuw als iemand vertelt op welke manier het vrede is geworden, zal hij daarom huilen van vreugde.

Ze zijn een beetje een eigen leven gaan leiden, die zinnen, zeker in deze periode, het begin van de maand mei, als we stilstaan bij oorlog en vrede.

*Kom vanavond met verhalen
hoe de oorlog is verdwenen
en herhaal ze honderd malen:
alle malen zal ik wenen.*

Ik hoor er een pleidooi in voor het blijven vertellen van de verhalen - met woorden, in films. Ook over hoe onmenselijk mensen in de oorlog met elkaar zijn omgegaan. Om het nooit te vergeten. En dan ook de vreugde van de bevrijding te voelen, een nieuw begin.

Wat zou het mooi zijn als alle oorlogen voorbij zijn....

Ik bleef hangen bij het woord 'herhalen'.
'Herhalen' is de beste leermeester.
De reclamewereld maakt daar slim gebruik van:
herhaling is de kracht van reclame.
Maar het geldt voor voor alles wat je onder de knie wilt krijgen in het leven.
Leren lopen, rekenen en lezen, een muziekinstrument bespelen, een sport trainen.

Door het steeds maar te herhalen gaat het in ons langetermijngeheugen en onze motoriek zitten en dat is nodig om het te laten beklijven en nieuw gedrag te worden.
Vandaar ook dat dagelijkse:
'Blijf binnen, blijf thuis!'
waarmee premier Rutte ons een nieuwe gedragsregel op het hart drukt.

Als je een gebruik vaak herhaalt, wordt het een ritueel.
En zo maak je je ook een geloof, godsdienst eigen, persoonlijk.
Bidden, het Onze Vader, een kruisje slaan, een kaarsje branden.
En zo'n ritueel geeft ook geruststelling.

In bijbelse tijd wist men dat trouwens al,
dat van de kracht van herhaling.
*Luister Israël,
de Heer onze God,
de Heer is één en de enige!*

Heb hem lief met hart en ziel en al je kracht,

hoorden we zojuist.
Het is de joodse geloofsbelijdenis,
Sjema Jisrael....

*De Heer die één is, is onze God,
Hij is het die ons uit Egypte heeft bevrijd.*

Het is de kern van het joodse geloof.

Om dat niet te vergeten,
om het nooit te vergeten,
moet je dat herhalen, elke dag,
waar je ook bent.

En leer het ook je kinderen -
laat de bijbelschrijver Mozes zeggen.
Als ze vragen wat die woorden betekenen,
vertel ze dan onze geschiedenis,
hoe we in de verdrukking leefden en hoe we eruit kwamen.
Want vrijheid spreekt niet vanzelf,
moet steeds weer opnieuw veroverd,
ontvangen, beschermd worden.

Op de deurpost van een joods huis zie je vaak een mezoelah hangen, een houdertje met daarin een stukje perkament met daarop - met onuitwisbare inkt - die woorden van de geloofsbelijdenis: Hoor Israël...

Als mensen door de deur naar binnen gaan, raken ze de mezoelah even aan.

Om steeds aan die woorden te denken:

Onze God de Heer,
heb hem lief met hart
en ziel en verstand.

Zo sta je steeds even stil bij

de Eeuwige, die je Schepper
en je Bevrijder is.

En zo maak je meteen die andere
opdracht waar, nog zo'n prachtige
zin uit Deuteronomium:

Als je in het beloofde land in over-
vloed leeft, als het je goed gaat,
zorg er dan voor dat je de Heer die je
bevrijd heeft, niet vergeet!

Het is niet moeilijk om daarbij ook
aan onze 4 en 5 mei te denken:
als je in vrede leeft, vergeet dan niet
hoe die er gekomen is.

Heb God lief.
Dat is een werkwoord.
Dat dóe je
door je naaste lief te hebben.

Zo horen we het Jezus zeggen,
eeuwen later.
'Heb God lief
en heb je naaste lief, als jezelf'.
De gouden regel van elke gods-
dienst.

En dat *heb je naaste lief* betekent
niét dat je een warm gevoel voor alle
mensen zou moeten hebben - zoals
je dat voor je dierbaren en geliefden
hebt.

Heb je naaste lief betekent simpel-
weg: doe elkaar recht.
Eigenlijk is het dit:
heb je naaste lief,
want die is zoals jij zelf bent.
Net zo kwetsbaar, bang of koppig,
als je zelf soms bent.
Met net zoveel behoefte aan

respect, waardering, een vriendelijk
woord.

Doe elkaar daarom recht,
geeft de ander wat die nodig heeft.
Dat geeft ook het vertrouwen dat wij
zelf mogen ontvangen wat wij nodig
hebben.

De hamsterwoede van het begin van
de Coronacrisis is gelukkig voorbij,
maar je zou kunnen zeggen dat juist
het niet-hamsteren een mooi voor-
beeld is van 'Heb je naaste lief':
zorg ervoor dat er ook voor een an-
der nog genoeg is...

Ik vond een tijd geleden een verhaal
van de joodse schrijver Abel Herz-
berg.

Het past zo goed op deze 'voor-
avond' van 4 en 5 mei.
Dus ik vertel het u graag.

Abel Herzberg is met zijn gezin in
de oorlog weggevoerd, eerst naar
een kamp in Barneveld,
vandaar naar BergenBelsen.
In de tijd dat zij daar waren,
werd hun huis bewoond door men-
sen die het goed konden vinden met
de bezetter.

Herzberg en zijn vrouw overleven
het kamp en komen na de oorlog
weer terug naar hun eigen huis.
De man die er tijdens de oorlog ge-
woond heeft,
is opgesloten in de gevangenis
en waar zijn echtgenote is,
weet niemand.

Op een mooie avond in de nazomer van 1945 zit Herzberg samen met zijn familie in de tuin. Opeens wordt er aan de deur gebeld, er staat een onbekende vrouw op de stoep, zenuwachtig. Ze zegt: 'Ik heb in de oorlog in dit huis gewoond. Mijn man is erg ziek en heeft vers fruit nodig. Maar dat is er nog niet in de winkels. Ik weet dat in de tuin een appelboom staat en dat de appels nu ongeveer rijp zijn. Mag ik wat van die appels voor mijn zieke man?' Iedereen wordt stil. Ze denken aan wat ze zelf al die jaren hebben gemist. En dan worden ze boos. 'Hoe durft ze! Stuur haar toch weg!'

Maar dan staat er iemand op, een wijze vrouw en ze zegt: 'Geef haar toch wat appels. Anders komt er nooit verzoening...'

En zo gebeurt het. Indrukwekkend. Boven je boosheid, haat uitkomen. Een voorbeeld van die boodschap van Jezus 'Heb je naaste lief'.

—
De mensen uit het verhaal werden geen vrienden met de vrouw die om appels kwam vragen. Maar die wijze vrouw zag wat die andere vrouw nodig had en gaf haar dat. Precies zoals ze het zelf ook graag had gehad in de oorlog.

En zo doorbrak ze de cirkel van vergelding en kwaad, kon er iets nieuws beginnen.

Zo kan 'Heb je naaste lief' eruit zien. Inspirerend, maar soms ook moeilijk, om de ander zo, als een mens met nood, te zien, tegemoet te treden.

Het roept ook zoveel vragen op: hoe doen we dat, in onze eigen leefkring, wereldwijd, hoe doen we dat in de Coronacrisis, is er nog aandacht voor vluchtelingen bijvoorbeeld, hoe verdelen we ons geld en onze schaarse goederen? En hoe doen we dat in de wereld na de Coronacrisis?

Heb je naaste lief is een ideaal, om de humaniteit te waarborgen. Het is een opgave, maar ook een gave, want we kunnen het, op kleine schaal. We geven daarmee de menselijkheid, de medemenselijkheid gestalte.

Dat is toch de kern van het geloof. Daarover gaat het in bevrijding, leven in vrijheid. Ook al is het leven weerbarstig, en lukt het lang niet altijd. Maar het is de weg naar vrede, de weg van geloof en hoop en liefde. Die weg is goed om te gaan. En ook kleine stappen op die weg dragen vrucht.

Amen

